شهید همتی فرمانده ناوچه پیکان

■ علیرضا محمدی

عملیات مروارید در ششم و هفتم آذر ۱۳۵۹ منجر به تصرف و تخریب تأسیسات پایانه‌های نفتی بعثی‌ها در شمال خلیج‌فارس و همینطور انهدام تعداد قابل توجهی از شناورهای دشمن شد. عنوان می‌شود نیمی از نیروهای دریایی دشمن در همین عملیات از بین رفتند. در عملیات مروارید صرفاً ناوچه پیکان به تنهایی توانست چندین شناور تهاجمی دشمن را از بین ببرد. همچنین نیروهای کشورمان نیز ضربات قابل توجهی به ناوچه‌ها و جنگنده‌های دشمن وارد کردند. امیر دریادار دوم علی‌اکبر اخگر، در آن دوران فرمانده ناوچه جوشن بود. او که از سال ۱۳۴۷ وارد ارتش شد با کوله‌باری از تجربه در کنار دیگر دریا دلان نیروی دریایی، در ۶۷ روز ابتدایی دفاع‌مقدس چنان ضربه‌ای به دشمن وارد کردند که تا پایان جنگ تحمیلی، بعثی‌ها نتوانستند در خلیج‌فارس حرفی برای گفتن داشته باشند. به مناسبت حماسه هفتم آذر و عملیات مروارید در گفت‌وگو با امیر اخگر سعی کردیم تا نگاهی به فعالیت‌های نیروی دریایی ارتش در اولین ماه‌های جنگ تحمیلی داشته باشیم.

گفت‌وگوی «جوان» با امیرعلی اکبر اخگر پیرامون عملیات مروارید و حماسه‌آفرینی نیروی دریایی در دفاع‌مقدس

کاری کردیم که نیروی دریایی عراق تا پایان جنگ فلج شد

چه سالی وارد نیروی دریایی ارتش شدید؟ زمان جنگ کجا بودید و چه سمتی داشتید؟

من سال ۱۳۴۷ در حالی که ۱۹ سال داشتم وارد نیروی دریایی ارتش شدم. در شروع دفاع مقدس، من در بوشهر بودم و فرماندهی یگان شناور ناوچه قهرمان جوشن را برعهده داشتم.

قبل از اینکه به عملیات مروارید و در کل حضور نیروی دریایی در دفاع قدس بپردازیم، اگر می‌شود یک مروری به اقدامات این نیرو بعد از پیروزی انقلاب داشته باشیم.

بعد از پیروزی انقلاب، عمده پرسنل نیروی دریایی در خدمت نظام اسلامی بودند و غیر از چند نفر انگشت شماری که از این نیرو رفتند یا کنار گذاشته شدند، باقی پرسنل انقلابی با قدرت به کار خودشان ادامه دادند. بچه‌های نیروی دریایی در این فاصله زمانی که شما ذکر کردید به دریانوردی و حراست از جزایر و کشتی‌ها و در کل تأمین امنیت منطقه ادامه دادند. طبق اسنادی که وجود دارد، در خرداد ۱۳۵۹ چند ماه قبل از شروع جنگ، نیروی دریایی یک مانوری را با حضور رئیس‌جمهور وقت انجام می‌دهد تا آمادگی خودش را برای حفاظت از جزایر سه گانه و منافع کشورمان در سواحل جنوبی کشور به نمایش بگذارد. گذشته از اقداماتی که نیروی دریایی در آبراهه‌هایی مثل خلیج‌فارس و دریای‌عمان انجام می‌داد، همانطور که می‌دانید تکاوران این نیرو نیز در مناطقی مثل خرمشهر و اروندرود مستقر بودند تا در صورت حمله نیروهای بعثی در کنار دیگر رزمندگان از این مناطق دفاع کنند. ماجرای ایستادگی نیروی دریایی در تهاجم بعثی‌ها به خرمشهر زبانزد است.

اگر اشتباه نکنم نیروی دریایی یک طرحی را هم قبل از شروع رسمی جنگ به اجرا گذاشته بود؟

نام این طرح ذوالفقار بود که طی آن نیروی دریایی آمادگی خود را برای حفاظت از منافع کشورمان در برابر تهدیدهایی که سواحل کشور تهدید می‌کرد، افزایش داد. این طرح در سال ۵۹ و زمانی انجام گرفت که بعثی‌ها تهدیدهای خودشان علیه کشورمان را علنی کرده بودند و ما سعی می‌کردیم آمادگی خودمان را در برابر جنگی قریب‌الوقوع افزایش بدهیم.

گفتید که شما در زمان شروع جنگ تحمیلی، فرمانده ناوچه جوشن بودید، تحرکاتی که نیروی دریایی با شروع جنگ انجام می‌داد، شامل چه اقداماتی می‌شد؟

با شروع جنگ تحمیلی غیر از آنکه تکاوران نیروی دریایی که در خرمشهر مستقر شدند و حماسه دفاع جانانه از این شهر را در کنار دیگر رزمندگان رقم زدند، در دریا هم ما شاهد گسترش ناوهای دشمن در خلیج‌فارس بودیم. در مقابل، شناورهای ما هم یک سدی را برای دشمن در شمال خلیج‌فارس ایجاد کردند تا از تردد آنها در این آبراهه بین‌المللی جلوگیری کنند. در این درگیری‌ها ناوچه جوشن شرکت فعال داشت که در ادامه گفت‌وگو به آن می‌پردازم. بعد از اینکه نیروی دریایی یک سدی را جلوی دشمن ایجاد کرد، در قدم بعدی سعی کردیم تا جلوی صادرات و واردات دشمن از طریق بنادرش را بگیریم. بنابراین یکسری ابلاغیه‌هایی در سطح جهانی صادر شد به این مضمون که کشورهای دیگر حق ندارند به سمت بنادر عراقی حرکت کنند. از تنگه هرمز عبور و مرور کشتی‌ها را کنترل می‌کردیم و اجازه نمی‌دادیم که کشتی‌ها به سمت بندر ام‌القصر یا فاو بروند. یکی دیگر از اقدامات نیروی دریایی، تلاش برای قطع صادرات نفت رژیم بعث عراق از خلیج‌فارس بود. بعثی‌ها دو پایانه نفتی در شمال خلیج‌فارس داشتند که هر کدام از این پایانه‌ها ۹۰۰ متر طولش بود. حدود ۲ میلیون ۷۰۰ هزار بشکه نفت را از آنجا صادر می‌کرد که به این منظور نیروی دریایی یک عملیاتی به نام اشکان در دهم آبان ۱۳۵۹ انجام داد که فرمانده ناوگروه این عملیات بنده به عنوان فرمانده جوشن بودم. در این عملیات تکاوران ما به پایانه‌های نفتی البکر و الامیه حمله کردند و با تخریب تأسیسات آنجا دشمن دیگر نمی‌توانست از این پایانه‌ها به صادرات نفت بپردازد. نهایتاً در ششم آذر ۵۹ عملیات مروارید انجام شد که این عملیات با هماهنگی نیروی هوایی صورت گرفت و در یک درگیری هوایی و دریایی، ضربه‌ای کاری به نیروی دریایی دشمن وارد آمد. در یک جمع‌بندی در ۶۷ روز اول جنگ، نیروی دریایی اول توانست از گسترش و نفوذ یگان‌های شناور دشمن جلوگیری کند، دوم از رفتن کشتی‌ها به بنادر دشمن ممانعت به عمل آورد و سوم توانست از صادرات نفت عراق از طریق پایانه‌ها البکر و الامیه جلوگیری کند.

قصد داریم در این گفت‌وگو بیشتر به همان ۶۷ روز شروع جنگ بپردازیم، ولی به صورت آماری بفرمایید که در ۶۷ روز اول دفاع‌مقدس و تا زمان عملیات مروارید در هفتم آذر ۱۳۵۹، نیروی دریایی عراق چنان ضربه‌ای خورد که تا پایان جنگ نتوانست اقدام خاصی در خلیج‌فارس انجام بدهد. در این زمان ایران توانست جریان صادرات و واردات دشمن در خلیج فارس را کنترل کند

ناوچه جوشن تنها یک موشک در اختیار داشت. دو ناوچه دشمن در برابرش بودند که هر کدام چهار موشک داشتند. ما با تنها موشک مان اولین ناوچه دشمن را منهدم کردیم. سپس با سرعت به سمت دومین ناوشان رفتیم. ناوچه دشمن سریع برگشت و بدون اینکه جرئت مقابله با ما را داشته باشد، از مهلکه گریخت

نیروی دریایی در پهنه هشت سال دفاع مقدس چه فعالیت‌هایی انجام داد؟

در طول هشت سال دفاع‌مقدس، بعثی‌ها دنبال آن بودند تا ضرباتی به صادرات ما، خصوصاً صادرات نفت بزنند. وقتی در دو ماه اول جنگ نیروی دریایی آنها ضربات غیرقابل جبرانی دید، نیروی هوایی دشمن با در اختیار گرفتن جنگنده‌هایی که به او داده می‌شد، این مأموریت را ادامه داد، اما نیروی دریایی کشورمان توانست امنیت تردد ۱۰ هزار فروند کشتی تجاری از تنگه هرمز تا بنادر بوشهر، خارک، بندر امام و بالعکس را با پیشتیبانی نیروی هوایی تأمین کند. همانطور که اکنون هم رزمندگان ما در نیروی دریایی بیش از ۲ هزار کیلومتر آن طرف‌تر مشغول تأمین امنیت چرخه تجاری کشورمان هستند.

یک سؤال خارج از بحث به ذهنم رسید، ناوچه جوشن در اواخر دفاع مقدس از سوی امریکایی‌ها غرق شد، آن زمان شما همچنان فرمانده این ناوچه بودید؟

در ۲۹ فروردین سال ۶۷ در عملیاتی که امریکایی‌ها طراحی کرده بودند، ناوچه جوشن به عنوان یکی از اولین یگان‌های شناور ما مقابل امریکایی‌ها ایستادگی کرد، اما در درگیری نابرابر ایجاد شده، این ناوچه غرق شد. من آن موقع فرمانده این ناوچه نبودم و سمت دیگری داشتم، ولی این را به جرئت می‌گویم که بچه‌های جوشن شعار «هیهات من الذله» را در معنای واقعی کلمه به نمایش گذاشتند.

به عملیات مروارید در هفتم آذر ۱۳۵۹ بپردازیم. در این عملیات ناوچه پیکان نقشی اساسی داشت. آن روز چه گذشت و ناوچه جوشن چه وظایفی برعهده داشت؟

در روز ششم آذر ۱۳۵۹ در جریان عملیات مروارید، تعداد قابل‌توجهی از شناورهای دشمن منهدم شد، اما در روز هفتم آذرماه ناوچه پیکان که نقشی اساسی در این عملیات داشت، مورد اصابت موشک دشمن قرار گرفت و شهید همتی فرمانده این ناوچه در کنار تعداد دیگری از پرسنل پیکان به شهادت رسیدند. بنابراین در تقویم‌ها، روز هفتم آذرماه به عنوان حماسه نیروی دریایی نامگذاری شد. در این عملیات ناوچه جوشن شرکت داشت، ولی محور اصلی عملیات برعهده ناوچه پیکان بود. همانطور که در عملیات اشکان، ناوچه جوشن نقشی اساسی داشت. در این عملیات ابتدا چهار نفر از رزمندگان تکاور به همراه سه افسر نیروی دریایی به اسکله‌های نفتی دشمن هلی برن شدند و این اسکله‌ها را تصرف کردند. سپس ناوچه پیکان به آنها پیوست و همان شب درگیری بین این ناوچه و شناورهای دشمن رخ داد که چند شناور دشمن از سوی پیکان غرق شدند. عنوان می‌شود این عملیات آنقدر برای صدام دردناک بود که به نیروهایش دستور می‌دهد هرطور شده رزمندگان ایرانی را از پایانه‌هایش نفتی‌اش دور کنند، ولو اینکه به نیروهای خودشان هم لطمه وارد شود.

در واقع عملیات مروارید یک نقطه عطف در جنگ‌های دریایی بین ایران و بعثی‌ها بود؟

بله همینطور است. در زمان این عملیات ۶۷ روز از شروع جنگ می‌گذشت و دشمن چنان ضربه‌ای خورد که می‌توانیم بگوییم بعد از عملیات مروارید دیگر نیروی دریایی عراق نتوانست تحرک خاصی در خلیج فارس انجام بدهد. پس از آن اگر دشمن کاری صورت می‌داد، صرفاً از طریق حملات هوایی بود. یک نکته‌ای را دوست دارم به آن بپردازم و شما هم لطفاً آن را به صورت خاص انعکاس بدهید. در طول هشت سال جنگ تحمیلی، غیر از بندر خرمشهر که در اروند رود بود، هیچ کدام از بنادر کشورمان مثل بندرعباس، خارک و ماهشهر و... تعطیل نشدند و صادرات و واردات از این بنادر خصوصاً صادرات نفت انجام می‌گرفت. در واقع بچه‌های نیروی دریایی با ایثار و فداکاری، حماسه‌ای رقم زدند که باید در تاریخ دریانوردی جهان ثبت شود.

شما به حضور تکاوران در ماجرای تصرف پایانه‌های نفتی دشمن در جریان عملیات مروارید اشاره کردید، آموزش تکاوران نیروی دریایی چه تفاوتی با دیگر یگان‌ها دارد؟

یک تکاوران نیروی دریایی علاوه بر اینکه باید در زمین، جنگل، آسمان و دریا عمل کند، حتی باید در زیر آب دریا هم بتواند وارد عملیات شود. بنابراین یک تکاور نیروی دریایی باید هم به لحاظ روحی و هم به لحاظ جسمی از آمادگی خوبی برخوردار باشد. جنگ در دریا بسیار سخت است. در قرآن آمده که وقتی شما در دریا هستید یاد خدا برای‌تان ایجاد می‌شود. وقتی ما می‌گوییم دریا دل، یعنی کسی که در برخورد با دریا رفته‌رفته به یک منش خاصی می‌رسد. بچه‌های تکاور نیروی دریایی نیز به معنای واقعی «دریا دل» هستند و در شرایط سخت، مأموریت‌های دشوار انجام می‌دهد.

اگر می‌شود کمی جزیی‌تر به عملیات تکاوران نیروی دریایی در روز ششم آذر ۵۹ (عملیات مروارید) بپردازیم. آن روز این تکاوران چه کاری انجام دادند؟

ساعت ۴ و نیم بعدازظهر روز ششم آذرماه، چهار نفر از تکاوران به همراه سه تن از افسران نیروی دریایی با دو فروند بالگرد به پایانه‌های نفتی دشمن می‌روند. اولین کاری که این گروه انجام می‌دهند، دستگیری فرمانده سکوی دشمن است که یک افسر تکاور بعثی بود. سپس ۱۰ نفر از نیروهای دشمن با بچه‌های ما درگیر می‌شوند. در این درگیری‌ها یکی از نیروهای دشمن کشته می‌شود و ۹ نفر دیگر تسلیم می‌شوند. ۱۰ نفر دیگر از نیروهای دشمن نیز با استفاده از یک قایق از زیر اسکله‌شان فرار می‌کنند. نهایتاً اکیپ هفت نفره رزمندگان ما سکوی اسکله دشمن را تصرف می‌کنند. سپس ناوچه پیکان به کنار این پایانه نفتی می‌آید و درگیری با شناورهای دشمن شروع می‌شود. روز بعد هم که پیکان قصد خروج از منطقه را داشت، مورد اصابت موشک یکی از ناوچه‌های دشمن قرار می‌گیرد که پشت اسکله‌شان پنهان شده بود. در این ماجرا شهید همتی فرمانده این ناوچه و تعدادی از افسران ناوچه پیکان به شهادت می‌رسند.

برای حسن ختام گفت‌وگو یک خاطره از حضور ناوچه جوشن در نبردهای دریایی بیان کنید.

در روز ۲۹ مهر سال ۵۹، من چون فرمانده ناوچه موشک‌انداز جوشن بودم، مرا به قرارگاه خودمان در بوشهر فراخواندند. آنجا اعلام شد که شما یک عملیات خاصی در پیش دارید. هفت فروند از کشتی‌های تجاری ما که حامل کالاهای مهمی هستند باید به بندر امام بروند و ما باید از آنها محافظت کنیم. عنوان شد که امکان دارد ناوچه‌های دشمن از بندر ام‌القصر خارج شوند و با ورود به خور عبدالله و سپس رفتن به کانال خورموسی به این کشتی‌ها آسیب برسانند. به هرحال من رفتم و ناوچه جوشن را آماده کردم و حدود بعدازظهر همان روز ۲۹ مهر به شمال خلیج‌فارس رسیدیم. آنجا پرسنل را توجیه کردم و گفتم که قرار است امنیت هفت فروند کشتی تجاری را تأمین کنیم. حدود ساعت ۱۲ شب بود که از روی رادار دیدیم یک شناور دشمن در دهانه خور عبدالله به سمت پایین حرکت کرد. ما آن را رصد کردیم و دیدیم که دارد وارد کانل خور موسی می‌شود. وقتی که این شناور نزدیک‌تر شد، افسر عملیات ما متوجه شد که شناور دشمن نه یک فروند که دو فروند هستند، اما چون این دو در کنار هم حرکت می‌کردند، رادار ما آنها را یکی نشان می‌داد. آن زمان ما فقط یک موشک در اختیار داشتیم و ناوچه‌های دشمن هر کدام چهار فروند موشک داشتند. ما تصمیم گرفتیم که باید اقدام سریع بکنیم و با تمام سرعت به میان این دو برویم. چون باید آنقدر به آنها نزدیک می‌شدیم که بتوانیم با توپ با آنها درگیر شویم. خلاصه رفتیم و با تنها موشکی که در اختیار داشتیم اولین ناوچه دشمن را منهدم کردیم. وقتی با سرعت به سمت دومین ناوچه‌شان رفتیم، به رغم آنکه ما موشکی در اختیار نداشتیم و ناوچه دشمن چهار موشک داشت، اما ترسید و با یک عقبگرد ۱۸۰ درجه، به سرعت از منطقه دور شد و فرار کرد. آن شب هیچ آسیبی به ما نرسید و دشمن یک شناورش را از دست داد.

جدول

طراح: علیرضا سجادی فر ■ شماره ۶۹۱۰

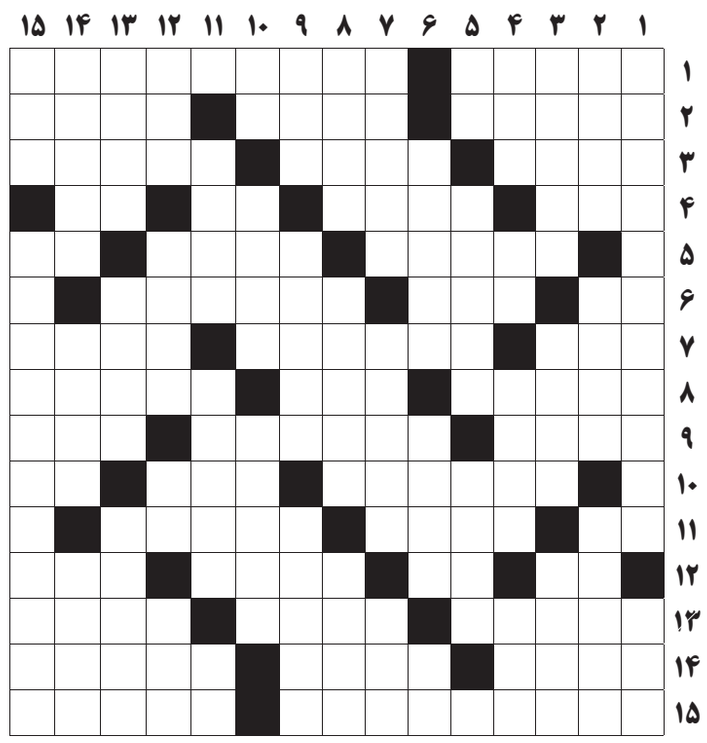

از راست به چپ

■ ۱- رمه اسب- طبقه کارگر ■ ۲- حدنصاب ورزشی- پایتخت غنا- شخص عصبانی ■ ۳- کلیسای اصفهان- نگهبانی- ترقی کردن ■ ۴- مالدار- شهر مارکوپولو- بند تنبان- بخار دهان ■ ۵- با یکدیگر روبه‌رو شدن- استخر طبیعی- رطوبت ■ ۶- بخل ناتمام- فراموشی- شخص تازه به دوران رسیده ■ ۷- رب‌النوع زراعت یونانیان- ایرانیان ید طولایی در گسترش و پیشرفت این هنر در جهان دارند- شیرینی میوه‌ای ■ ۸- آخور- کشوری قدیم در محل بین‌النهرین- کاشکی ■ ۹- سوره سبحان- دست به یخه شدن- سنگی قیمتی ■ ۱۰- آسیب از چشم بد- فیلسوف بنام آلمانی- سرسلسله اعداد ■ ۱۱- دریا- پدر تاریخ- بخشش‌ها ■ ۱۲- محصول استراتژیک شیلی- از سوره‌های قرآن- جانوری آبزی که هرگز نمی‌میرد- نسخه تدوین نشده فیلم ■ ۱۳- حایز مقام اول در تأمین سلاح‌های شیمیایی عراق- سترون- شهر عمارت تاج محل ■ ۱۴- آلیاژی تشکیل‌شده از مس و نیکل- آدم بی فکر و بی‌خیال- نخ افتتاح ■ ۱۵- هنر آراستن صحنه- شاخه‌ای از فرقه اسماعیلیه ساکن در لبنان

از بالا به پایین

■ ۱- غزلسرای بزرگ دوران قاجار- روی کردن بخت و اقبال ■ ۲- فرمان کشتی- پرنده سحر خوان- بنده ■ ۳- صندلی دندانپزشکی- زادگاه هوشنگ مرادی کرمانی- از هفت‌سین‌ها ■ ۴- شیر ترش‌شده- کشیش- جسد حیوان مرده- از حروف مقطعه ■ ۵- ضربه‌سر فوتبالی- هراس- میهن ■ ۶- چشمه- پاسبان- تصدیق انگلیسی ■ ۷- دیگ مسی بزرگ- خریدار اموال مسروقه- پارچه پنبه‌ای ■ ۸- فلزات گرانبها- به مراد خویش نرسیده- ساده لوح ■ ۹- برگ کاغذ- تیمی در فوتبال فرانسه- ترازو ■ ۱۰- نت میانی- درنا- از حواریون ■ ۱۱- غده‌ای در چشم- زمان طولانی- رفوزه ■ ۱۲- جریب- موجودیت- زیرپا مانده- زادگاه حضرت ابراهیم ■ ۱۳- از آب‌هایی که به جوی بازنمی‌گردد- ورزش زمستانی- گیاهی دارویی مانند آلاله ■ ۱۴- بیماری زردی- رشوه‌گیر- رود ارس ■ ۱۵- کلمه سؤالی- پدر مرثیه‌سرایی ایران

جدول سودوکو

ارقام ۱ تا ۹ را طوری قرار دهید که در هر ردیف، ستون و مربع‌های کوچک سه در سه فقط یک بار به کار روند.

					۱	۳		۸
۲					۳	۷		
		۷	۶			۱		
۴		۸						
			۸	۹			۵	
							۶	
			۹	۱				۴
۷	۲							۹
۳			۴					

۸	۷	۶	۹	۲	۴	۵	۱	۳
۵	۱	۹	۷	۶	۳	۲	۴	۸
۴	۳	۲	۸	۱	۵	۶	۷	۹
۳	۶	۷	۴	۹	۸	۲	۱	۵
۱	۹	۴	۲	۵	۷	۸	۳	۶
۲	۸	۵	۳	۷	۱	۴	۹	۱
۹	۴	۱	۵	۳	۶	۷	۸	۲
۷	۲	۳	۱	۸	۲	۹	۶	۴
۸	۵	۶	۷	۴	۹	۱	۲	۳

جدول کلمات متقاطع
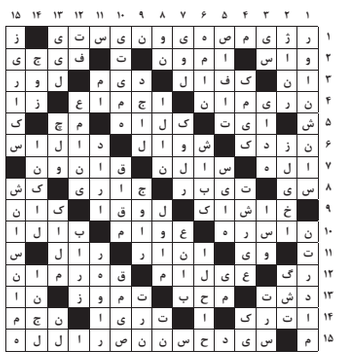
پاسخ جدول شماره ۶۹۰۹